

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 37.013:376:373.3

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18495520>

**Педагогічний коучинг як інструмент формування готовності до
інклюзивного викладання у початкових класах**

Бахмат Наталія Валеріївна,

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України,
в.о. ректора Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>

Новіцька Інеса Василівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу аспірантури та
докторантури, доцент кафедри професійно-педагогічної спеціальної освіти,
андрагогіки та управління, Навчально-науковий інститут педагогіки,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир,
Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0780-0580>

Веремчук Алла Петрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової,
інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний
гуманітарний університет, м. Рівне, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-3458-9584>

Прийнято: 19.01.2026 | Опубліковано: 05.02.2026

Анотація. У дослідженні схарактеризовано інноваційний підхід до професійної підготовки вчителів в умовах сучасних освітніх трансформацій, який сприяє формуванню готовності педагогів до ефективної роботи з учнями з різноманітними освітніми потребами. **Мета статті** полягає у теоретичному аргументуванні педагогічного коучингу як ефективного інструменту для розвитку професійних компетенцій, рефлексивних умінь і мотивації вчителів початкових класів до роботи з учнями з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього процесу. **Методи.** У межах роботи використано систему взаємодоповнювальних методів, зокрема аналіз і синтез науково-педагогічної, психолого-педагогічної та спеціальної літератури, поєднання теоретичних засад підготовки вчителя початкових класів до інклюзивного навчання й обґрунтування ефективності педагогічного наставництва як засобу професійного розвитку. **Результати.** З'ясовано, що впровадження педагогічного коучингу у професійну підготовку вчителів молодших класів забезпечує зростання їхньої готовності до інклюзивного викладання за всіма структурними компонентами. Застосування коучингових технологій сприяло підвищенню професійної впевненості та розвитку практичних умінь педагогів для створення інклюзивного освітнього простору, адаптації навчального матеріалу й продуктивної взаємодії з учнями та батьками. **Висновки.** Педагогічний коучинг формує готовність учителів початкових класів до інклюзивного викладання, розвиваючи фахову рефлексію, мотивацію до самовдосконалення та усвідомлення цінностей інклюзивної освіти. Він замінює репродуктивні моделі підвищення кваліфікації на особистісно орієнтовану підтримку, активізує внутрішні ресурси педагога та підвищує впевненість у роботі з учнями з особливими потребами. Коучингові методики сприяють формуванню практичних навичок учителів, підтримці ефективної взаємодії

та партнерства в освітньому процесі, покращуючи якість інклюзивного середовища початкової школи.

***Ключові слова:** професійна рефлексія, педагогічна компетентність, навчальна мотивація, адаптивні методики, розвиток учителя, професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів, інклюзивна практика, освітні стратегії, особливі освітні потреби.*

Pedagogical coaching as a tool for developing readiness for inclusive teaching in primary grades

Nataliia Bakhmat,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the
National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Acting Rector of
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi,
Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>

Inesa Novitska,

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Postgraduate and Doctoral
Studies Department, Associate Professor of the Department of Vocational and
Pedagogical Special Education, Andragogy and Management, Educational and
Research Institute of Pedagogics, Zhytomyr Ivan Franko State University,
Zhytomyr, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-0780-0580>

Alla Veremchuk,

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy
of Primary, Inclusive and Higher Education, Higher Education, Rivne, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-3458-9584>

Abstract. *The study describes an innovative approach to teacher training in the context of modern educational transformations that enhances teachers' readiness to work effectively with students with diverse educational needs. The purpose of the article is to theoretically argue for pedagogical coaching as an effective tool for developing professional competencies, reflective skills and motivation of primary school teachers to work with students with special educational needs in the context of an inclusive educational process. Methods.* The work uses a system of complementary methods, in particular, the analysis and synthesis of scientific and pedagogical, psychological, and special literature, and the combination of theoretical principles of training primary school teachers for inclusive education and the substantiation of the effectiveness of pedagogical mentoring as a means of professional development. **Results.** It was found that introducing pedagogical coaching into the professional training of primary school teachers increases their readiness for inclusive teaching across all structural components. The use of coaching technologies contributed to increasing professional confidence and to developing teachers' practical skills for creating an inclusive educational space, adapting educational materials, and engaging in productive interaction with students and parents. **Conclusions.** Pedagogical coaching builds primary school teachers' readiness for inclusive teaching, fostering professional reflection, motivation for self-improvement, and awareness of the values of inclusive education. It replaces reproductive models of advanced training with personally oriented support, activates the teacher's internal resources, and increases confidence in working with students with special needs. Coaching methods contribute to the development of teachers' practical skills, support effective interaction and partnership in the educational process, and improve the quality of the inclusive environment in primary schools.

Keywords: *professional reflection, pedagogical competence, learning motivation, adaptive methods, teacher development, professional training of future*

primary school teachers, inclusive practice, educational strategies, special educational needs.

Постановка проблеми. У сучасному навчальному просторі гарантування рівних можливостей для здобуття якісної освіти всіма учнями, зокрема дітьми з особливими освітніми потребами (далі – ООП), визначається як один із пріоритетних напрямів державної освітньої політики. Інклюзивна освіта орієнтована на формування таких освітніх умов, що забезпечують повноцінну реалізацію потенціалу кожної дитини незалежно від особливостей її розвитку, соціального походження чи культурного середовища. Водночас, попри розширення мережі інклюзивних класів у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), наголошено на розв’язанні проблеми недостатньої професійної готовності значної частини вчителів початкової школи до результативної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.

Основними перешкодами на шляху реалізації інклюзивного навчання є: відсутність спеціальної педагогічної підготовки, недостатній розвиток професійної рефлексії, обмежена компетенція у застосуванні диференційованих та адаптивних методик навчання, низький рівень мотивації до впровадження інклюзивних практик у щоденну освітню діяльність. Ці проблеми негативно впливають на якість освітнього процесу та створюють ризики соціальної та академічної ізоляції учнів з ООП.

За цих умов педагогічний коучинг є ефективним засобом підтримки фахівців початкової школи, сприяючи вдосконаленню професійних умінь, формуванню рефлексивного мислення та усвідомленому впровадженню принципів інклюзивної освіти. Коучингові практики створюють простір для професійного розвитку, де педагог опановує методичні компетенції й здобуває навички самостійного оцінювання та коригування своєї діяльності, що дає змогу персоналізувати навчання та сприяти соціальній інтеграції кожного

учня. Проте питання їхньої результативності у підготовці вчителів початкових класів до інклюзивного викладання залишається маловивченим.

Особливої уваги потребує визначення конкретних механізмів впровадження таких практик у педагогічну діяльність, контроль їхнього впливу на розвиток професійних можливостей та рівень готовності вчителів до роботи в умовах інклюзії, зокрема вивчення чинників, які стимулюють або, навпаки, обмежують ефективність коучингового супроводу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна педагогічна наука акцентує на розвитку інклюзивної освіти, що забезпечує рівний доступ до якісного навчання для всіх учнів. У цьому контексті підготовка вчителів початкових класів є основним завданням сучасної освіти та передбачає опанування ними не лише теоретичних знань, а й практичних інструментів, що сприяють системному професійному розвитку та готовності до впровадження інклюзивних методик. Так, дослідники Є. Кочерга, Т. Мотуз, М. Ватковська [1] підкреслюють, що ефективна підготовка вчителів до занять з дітьми з ООП, яка охоплює психологічну та професійну готовність і може підтримуватися педагогічним коучингом, є вирішальною для формування інклюзивного освітнього середовища.

Сутність педагогіки партнерства як базового принципу Нової української школи (далі – НУШ) розкриває автор Н. Тарасенко [2], висвітлюючи роль учителя початкових класів у створенні безпечного, довірливого й інклюзивного освітнього середовища на основі партнерських взаємин та практичних методик.

Водночас науковці С. Паламар, Л. Нежива [3] розглядають проблему формування професійної готовності майбутніх учителів початкових класів до інклюзивного викладання в умовах реформи НУШ через застосування компетентнісного підходу, дитиноцентризму та безперервного професійного розвитку. На необхідності впровадження інноваційних педагогічних практик,

серед яких центральне місце займає педагогічний коучинг як інструмент розвитку професіоналізму, наголошують учені О. Павлик, Н. Білоконна, О. Лисевич [4]. Особливу увагу приділено мотиваційному складнику професійної підготовки, що визначає активність та ефективність педагогічної діяльності.

Дослідники Н. Білик і Н. Любченко [5] обґрунтовують значущість підготовки вчителів початкової школи до роботи в умовах інклюзивної освіти. Зокрема, підкреслено необхідність формування інклюзивної компетенції як обов'язкового компонента професіоналізму педагога. Визначено психологічну та професійну готовність як визначальні критерії ефективної взаємодії з учнями з ООП.

Інклюзивну освіту як основний чинник трансформації професійної діяльності вчителя, що зумовлює необхідність інтеграції спеціальної та загальнопедагогічної підготовки, формування емоційної стійкості, розвитку інклюзивної культури та готовності до командної взаємодії вивчають автори Н. Іванова, Н. Денисенко, І. Фаловська, О. Митчик та І. Кліш [6]. Такий підхід створює методологічне підґрунтя для використання педагогічного коучингу як інструменту формування готовності до інклюзивного викладання у початкових класах.

У цьому контексті науковець Н. Грицак [7] підкреслює, що педагогічний коучинг варто розглядати як ефективний інструмент розвитку професійних компетенцій майбутніх учителів, оскільки він сприяє формуванню необхідних особистісних якостей педагога-коуча, розвитку вмінь ставити запитання, що є важливою основою для підготовки до інклюзивного навчання у молодших класах.

На недоліках у програмах безперервного педагогічного коучингу для інклюзивної освіти раннього дитинства зосереджуються дослідники К. Хотімах та Е. Пурванта (K. Khotimah & E. Purwanta) [8]. Одночасно

доведено його ефективність у підвищенні професійної готовності вчителів до впровадження інклюзивного викладання, що є значущим для початкової школи.

Педагогічний коучинг як засіб формування готовності до інклюзивного викладання вивчають автори Т. Скрипник і К. Бірюкова [9]. Аргументовано ефективність коучингової практики для підвищення професійної компетентності педагогів та розвитку їхньої спроможності до командної взаємодії в умовах інклюзивної освіти.

Насамкінець дослідники А. Денисова та В. Харахірло [10] підкреслюють, що педагогічний коучинг у роботі Школи підвищення кваліфікації сприяє розвитку професійної компетентності вчителів, їхній творчій активності та готовності впроваджувати інклюзивні практики у початкових класах, відповідаючи на виклики європейської інтеграції освіти та потребу в інноваційних підходах.

Таким чином, у наукових дослідженнях визначено, що педагогічний коучинг дає змогу підвищити професійну компетентність учителів, розвивати їхні рефлексивні навички та готовність до інклюзивного навчання в початковій школі. Для забезпечення сталих результатів науковці наголошують на важливості комплексного впровадження коучингу, що передбачає постійний супровід і методичну підтримку педагогічних працівників.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри активне вивчення педагогічного коучингу як ефективного механізму формування готовності вчителів початкових класів до інклюзивного навчання, окремі його складники залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, хоча теоретичні засади педагогічного коучингу розробляються досить інтенсивно та описані в сучасних наукових працях, відсутній системний аналіз його практичного застосування у контексті підвищення професійної готовності педагогів до інклюзивного викладання.

Нерозв'язаними залишаються питання створення оптимальних моделей коучингової взаємодії з учителями, специфіки адаптації таких стратегій до різних форм інклюзивного середовища та критеріїв оцінювання ефективності коучингових інтервенцій у професійному розвитку педагогів початкових класів. Крім того, обмежено досліджено взаємозв'язок між коуч-супроводом і розвитком у вчителів базових компетенцій, необхідних для ефективного управління інклюзивним освітнім процесом, як-от психологічна готовність, комунікативні навички та здатність до диференціації навчання.

Виявлення та систематизація цих аспектів потребує подальших емпіричних досліджень, що дасть можливість обґрунтувати науково-практичні рекомендації щодо впровадження педагогічного коучингу в початковій школі та підвищення якості інклюзивної освіти.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічного коучингу як ефективного інструменту формування готовності вчителів початкових класів до інклюзивного викладання, зокрема у визначенні його потенціалу для розвитку професійних компетенцій, рефлексивних умінь і мотивації педагогів до роботи з учнями з ООП.

Для досягнення мети дослідження окреслено такі завдання:

1. Визначити основні компетенції вчителя початкових класів, необхідні для ефективного інклюзивного викладання.
2. Проаналізувати методи й підходи педагогічного коучингу, що забезпечують формування готовності педагогів до реалізації інклюзивного навчання.
3. Дослідити практичні аспекти впровадження коучингових стратегій у професійну підготовку вчителів початкових класів.
4. Надати рекомендації щодо використання педагогічного коучингу для підвищення готовності педагогів до інклюзії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна система спеціальної освіти орієнтована на формування інклюзивного, безпечного й результативного освітнього середовища для дітей з ООП, що передбачає індивідуалізацію освітнього процесу та підтримку навчальної мотивації здобувачів освіти. Професійне становлення педагогів-початківців у межах педагогічного коучингу забезпечує розвиток їхньої готовності до інклюзивного викладання та підвищує впевненість у використанні диференційованих та адаптивних освітніх стратегій.

Відповідно до цього інклюзивна освіта в сучасних умовах розвитку початкової школи є цілісною гуманістично зорієнтованою освітньою парадигмою, що ґрунтується на принципах рівності, недискримінації та соціальної справедливості й спрямована на забезпечення рівного доступу до якісних освітніх послуг для всіх учнів незалежно від їхніх індивідуальних психофізичних, соціокультурних чи освітніх особливостей. Її впровадження передбачає проєктування адаптивного, безбар'єрного та розвивального освітнього середовища, у межах якого реалізуються механізми індивідуалізації та диференціації навчання, враховуються різноманітні освітні запити здобувачів освіти й забезпечується ефективна партнерська взаємодія між усіма суб'єктами освітнього процесу [11, с. 62]. У цьому контексті особливої значущості набуває професійна діяльність учителя початкових класів, що потребує переосмислення традиційних дидактичних і виховних методик згідно з інклюзивними цінностями, педагогікою різноманітності та дитиноцентрованими освітніми практиками.

Відповідно, ефективна реалізація інклюзивного навчання визначається сформованістю в педагога інтегрованого комплексу професійних компетенцій, який охоплює:

– ґрунтовні знання психолого-педагогічних і нейропсихологічних особливостей розвитку дітей з різними освітніми потребами;

- опанування технологій адаптації та модифікації змісту навчання;
- здатність до застосування диференційованих, індивідуалізованих і командних форм освітньої взаємодії;
- готовність до міждисциплінарної співпраці з асистентами вчителя, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, психологами та батьками.

Водночас важливими структурними компонентами готовності до інклюзивного викладання є рефлексивна компетентність, толерантність, емоційна стабільність, емпатійність і відкритість до безперервного професійного саморозвитку, що забезпечують позитивну педагогічну установку щодо різноманітності учнівського контингенту та сприяють формуванню психологічно безпечного, підтримувального освітнього простору [12, с. 164–169].

У цьому процесі педагогічний коучинг як інноваційний інструмент професійного розвитку вчителя орієнтований на актуалізацію його внутрішніх ресурсів, підвищення рівня професійної самосвідомості та формування здатності до усвідомленого, відповідального й автономного ухвалення педагогічних рішень. Його доцільно розглядати як суб'єкт-суб'єктну технологію професійної взаємодії, у межах якої коуч не транслює готові знання чи алгоритми дій, а створює рефлексивно-діалогічні умови для самостійного осмислення педагогом власного професійного досвіду, визначення індивідуальних цілей фахового розвитку та конструювання ефективних стратегій їхнього досягнення. Це сприяє удосконаленню рефлексивного та критичного мислення, зростанню рівня професійної автономії й готовності до інноваційної педагогічної діяльності в умовах освітніх трансформацій [13, с. 163].

Таким чином, застосування педагогічного коучингу у процесі підготовки вчителів молодших класів до інклюзивного викладання забезпечує цілісне формування їхньої професійної готовності, оскільки поєднує розвиток

фахових, методичних і комунікативних компетенцій з особистісним і ціннісним зростанням педагога. Коучингові практики сприяють усвідомленню вчителями власних професійних установок і педагогічних стереотипів, подоланню внутрішніх психологічних бар'єрів у роботі з дітьми з ООП та формуванню стійкої мотивації до безперервного професійного вдосконалення й самореалізації [14, р. 91] (табл. 1).

Таблиця 1

Базові компетентності педагога в інклюзивній освіті

Компетентність	Зміст	Роль педагогічного коучингу
Професійно-педагогічна	Знання нормативно-правових засад інклюзивної освіти; розуміння психофізичного розвитку дітей з ООП; опанування методів адаптації та модифікації навчальних програм відповідно до індивідуальних потреб учнів	Сприяє усвідомленню застосуванню знань, розвитку професійної впевненості та індивідуалізації навчання
Психолого-педагогічна	Здатність розуміти емоційний стан дитини; створення безпечного й підтримувального освітнього середовища; формування позитивного мікроклімату; запобігання дискримінації та стигматизації	Розвивається через рефлексію, усвідомлення власних установок та формування емпатійного ставлення до кожного учня
Комунікативна та командна	Ефективна взаємодія з асистентом учителя, фахівцями ІРЦ, батьками та іншими учасниками освітнього процесу	Допомагає формувати навички партнерської взаємодії, активного слухання та конструктивного зворотного зв'язку
Рефлексивно-оцінювальна	Аналіз власної професійної діяльності; виявлення труднощів; пошук шляхів їхнього подолання	Стимулює самоаналіз, визначення професійних цілей і безперервне самовдосконалення
Інноваційна та адаптивна	Готовність до впровадження нових педагогічних технологій; використання диференційованих та індивідуалізованих методів; гнучкість в ухваленні педагогічних рішень	Є засобом підтримки вчителя в умовах змін і професійного зростання

Джерело: власна розробка авторів

Отже, формування основних компетентностей учителя початкових класів, необхідних для результативної реалізації інклюзивного викладання,

відбувається у межах системного та цілеспрямованого професійного зростання, а педагогічний коучинг є ефективним засобом підвищення готовності педагога до діяльності в інклюзивному освітньому просторі, забезпечуючи розвиток професійної рефлексії, відповідального ставлення до педагогічної діяльності та вдосконалення педагогічної майстерності.

Педагогічний коучинг – це інноваційна форма професійної підтримки вчителя, що ґрунтується на партнерській взаємодії, рефлексії та розвитку особистісно-професійного потенціалу. На відміну від традиційного інструктивного підвищення кваліфікації він орієнтований на актуалізацію внутрішніх ресурсів педагога й формування здатності самостійно ухвалювати ефективні рішення, зокрема в умовах інклюзивного освітнього процесу [15, с. 185–189].

Визначальним компонентом педагогічного коучингу є рефлексивний діалог, який є засобом усвідомлення педагогом власних професійних установок, переконань, страхів і стереотипів щодо інклюзивного навчання. Через систему відкритих запитань коуч сприяє глибшому осмисленню педагогом досвіду взаємодії з дітьми з ООП, аналізу труднощів та визначенню внутрішніх перепон, що перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивних практик. Така комунікація має суттєве значення для формування емоційно-психологічної готовності вчителя, зниження рівня тривожності та розвитку толерантного ставлення до освітнього різноманіття.

Орієнтація на сильні компетенції педагога є ще одним засадничим принципом педагогічного коучингу. У контексті інклюзивного викладання цей підхід дає змогу вчителю усвідомити наявні професійні та особистісні ресурси, які будуть застосовуватись для організації навчання у різнорівневому класі. Акцент на успішному досвіді сприяє підвищенню професійної впевненості, формуванню позитивної самооцінки та зниженню опору

інноваційним змінам, що є важливими чинниками запобігання професійному вигоранню.

Зокрема, значущу роль у формуванні готовності до забезпечення рівного доступу до освіти відіграє метод визначення цілей (goal-setting), який у педагогічному коучингу реалізується як процес спільного визначення чітких, реалістичних і досяжних професійних завдань. У співпраці з коучем учитель окреслює індивідуальні цілі, пов'язані з адаптацією освітніх програм, добром диференційованих методів і засобів навчання, організацією командної взаємодії з асистентом учителя, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру та батьками. Це забезпечує формування методичної, організаційної та комунікативної готовності педагога до результативної роботи в умовах безбар'єрного залучення всіх учнів у класі [16, с. 200].

Додатково зауважено, що коучинговий підхід до професійного саморозвитку вчителя формує його як активного суб'єкта безперервного навчання. У цьому процесі педагог набуває навичок системного аналізу власної діяльності, конструктивного прийняття зворотного зв'язку та використання його для вдосконалення освітнього процесу. Це відповідає концептуальним засадам НУШ, що орієнтовані на розвиток педагогічної автономії, рефлексивної культури та готовності до інновацій.

До провідних коучингових стратегій, що можуть бути інтегровані у професійну підготовку вчителів початкових класів, належать формулювання відкритих і рефлексивних запитань, проведення індивідуальних та групових коуч-сесій, використання щоденників професійної рефлексії, моделювання та аналіз педагогічних ситуацій інклюзивного навчання, зокрема наставницький супровід під час педагогічної практики. Застосування відкритих запитань стимулює майбутніх педагогів до глибшого осмислення власних дій, сприяє формуванню навичок аналізу та прогнозування педагогічних рішень у роботі з дітьми з ООП.

Отже, педагогічний коучинг можна розглядати як цілісний механізм формування готовності вчителя початкової школи до інклюзивного навчання, що інтегрує рефлексивну діяльність, партнерську співпрацю, усвідомлене цілевизначення та розвиток професійної автономії. Його впровадження гарантує не лише зростання професійної майстерності педагога, а й зміцнення інклюзії як базової цінності сучасної початкової освіти [17, с. 137]. У сучасному науковому дискурсі він розглядається як гуманістично орієнтована технологія партнерської взаємодії, що зосереджується не на відтворенні знань, а на розкритті особистісно-професійного потенціалу вчителя, формуванні його готовності до ухвалення виважених педагогічних рішень у складних і варіативних ситуаціях інклюзивного освітнього середовища [18, р. 85].

Найважливішим аспектом є практичне застосування коучингових стратегій у підготовці педагогів, який полягає у формуванні освітнього середовища, де здобувач є активним учасником професійного розвитку. Такі методи розвивають самоаналіз, критичне осмислення досвіду та усвідомлення професійних цінностей, що є основним для інклюзивного навчання й потребує від педагога співчуття, гнучкості та здатності адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб учнів.

Ще одним обов'язковим етапом є інтеграція педагогічного коучингу в психолого-педагогічну підготовку майбутніх учителів, зокрема в дисципліни з інклюзивної освіти, педагогічної психології та методики початкового навчання, що поєднує теорію з практикою та формує професійну готовність реалізовувати принципи інклюзії у шкільному освітньому процесі.

З огляду на практичне впровадження коучингові стратегії підвищують професійну впевненість майбутніх учителів, формують позитивне ставлення до інклюзивного навчання, толерантність та стійку мотивацію до роботи в інклюзивному середовищі. Таким чином, результативність педагогічного коучингу у підготовці вчителів початкових класів зумовлюється реалізацією

особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів і визначає його потенціал як ефективного засобу формування професійної готовності педагогів до впровадження інклюзивного навчання.

Додатково педагогічний коучинг сприяє розвитку рефлексивної культури, професійної самосвідомості та стійкої мотивації до особистісно-професійного зростання, що є важливими чинниками підвищення якості педагогічної діяльності. Водночас для забезпечення високої результативності його застосування в умовах інклюзивної освіти необхідно дотримуватися системи обґрунтованих методичних практик, які оптимізують процес підготовки майбутніх учителів.

Передусім упровадження коучингу має відбуватися системно, із поєднанням індивідуальних і групових форм роботи. Індивідуальні коучингові сесії допомагають учителям усвідомити та подолати особистісні й професійні труднощі, пов'язані з прийняттям і реалізацією інклюзивної парадигми, тоді як колаборативні форми сприяють обміну досвідом, розвитку командної взаємодії та формуванню толерантного ставлення до різноманіття учнів.

У процесі такої співпраці доцільно зосереджувати увагу на розвитку визначальних компонентів готовності педагога до інклюзивного викладання: мотиваційного, когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного. Це передбачає використання коучингових запитань, рефлексивних методик і практико орієнтованих ситуацій, які стимулюють усвідомлення власних професійних навичок, цінностей і відповідальності за навчальні досягнення кожної дитини.

Саме інклюзивність освітнього процесу вимагає, щоб педагогічний коучинг був орієнтований на розв'язання конкретних практичних завдань: адаптацію й модифікацію навчального матеріалу, організацію диференційованого навчання, ефективну взаємодію з асистентом учителя та партнерську співпрацю з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Така практична спрямованість сприяє зростанню професійної впевненості педагогів і підвищенню якості їхньої діяльності.

Безумовно, під час навчання залучення фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, практичних психологів і спеціальних педагогів, які забезпечують міждисциплінарний характер підтримки усіх учасників освітнього процесу та допомагають ухвалювати виважені психолого-педагогічні рішення, сприяють підвищенню ефективності коуч-супроводу.

Загалом результативність педагогічного наставництва значною мірою залежить від наявності в закладі освіти підтримувального інклюзивного середовища, побудованого на принципах партнерства, довіри та професійної автономії вчителя. Згідно з цим адміністрації закладів освіти доцільно інтегрувати коучингові практики в систему внутрішнього підвищення кваліфікації педагогів.

Таким чином, послідовне та цілеспрямоване впровадження педагогічного коучингу сприятиме розвитку готовності вчителів початкових класів до інклюзивного навчання, підвищуючи їхню професійну компетентність і створюючи умови для надання якісної освіти всім учням, незалежно від їхніх індивідуальних освітніх потреб.

Висновки. Отже, успішна реалізація інклюзивної освіти в початковій школі залежить від рівня професійної готовності вчителя, що поєднує фахові компетенції з особистісними якостями та здатністю до рефлексії. Педагогічний коучинг є ефективним інструментом формування такої готовності, оскільки сприяє усвідомленому професійному зростанню педагога, розвитку його внутрішнього потенціалу та підвищенню якості інклюзивного викладання.

Крім того, він допомагає вчителю краще усвідомити власні переваги й шляхи професійного розвитку, формує відкритість до змін та готовність усвідомлення різноманітності як цінності освітнього середовища. Завдяки

регулярній рефлексії, визначенню чітких цілей і підтримці в процесі їхнього досягнення педагог здатен ефективніше адаптувати навчальні методи до потреб кожної дитини, зокрема учнів з ООП. Обґрунтовано, що інклюзивна, психолого-педагогічна, комунікативна, рефлексивна та мотиваційна компетенції можуть цілеспрямовано формуватися у межах коучингової взаємодії, яка ґрунтується на партнерстві, довірі, усвідомленні власних професійних завдань і пошукові індивідуальних шляхів їхнього розв'язання.

У дослідженні узагальнено, що педагогічний коучинг є дієвим інструментом підвищення готовності вчителів до роботи в умовах інклюзивної освіти, а застосування практик, заснованих на відкритих запитаннях, рефлексії, індивідуальній і груповій взаємодії, супервізії та системній підтримці професійного розвитку, сприяє зміцненню професійної впевненості педагогів початкової школи.

Таким чином, педагогічний коучинг – це ефективний інструмент удосконалення якості інклюзивної освіти в початковій школі та водночас значущий науково-практичний ресурс підготовки вчителів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі пов'язані з розробленням і апробацією моделей упровадження коучингу в систему професійної підготовки й підвищення кваліфікації педагогів, визначенням його впливу на формування інклюзивної компетенції вчителів, зокрема із вивченням можливостей інтеграції коуч-технологій у діяльність закладів освіти різних рівнів.

Список використаних джерел

1. Кочерга Є., Мотуз Т., Ватковська М. Дослідження готовності вчителів до роботи в інклюзивній освіті та шляхи формування їх інклюзивної компетентності. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-*

педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2022. № 15. С. 23–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2022-15.3>.

2. Тарасенко Н. П. Педагогіка партнерства як основа якісної освіти в початковій школі. *Управління якістю освіти в контексті формули НУШ: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* Луцьк, 2025. С. 96–99. URL: <https://vippro.org.ua/files/conference/--2025-1764267353978750.pdf#page=97> (дата звернення: 02.12.2025).

3. Паламар С., Нежива Л. Формування професійної готовності майбутніх педагогів до роботи в початкових класах нової української школи. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2025. № 43 (1). С. 46–53. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.437>.

4. Павлик О., Білоконна Н., Лисевич О. Професійна підготовка фахівця початкової освіти у нових реаліях. *Український педагогічний журнал.* 2020. № 4. С. 83–91. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-4-83-91>.

5. Білик Н., Любченко Н. Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку вчителя в системі підвищення кваліфікації. *Імідж сучасного педагога.* 2023. № 5 (194). С. 41–46. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5\(194\)-41-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5(194)-41-46).

6. Іванова Н., Денисенко Н., Фаловська І., Митчик О., Кліш І. Інклюзивна освіта в контексті підготовки сучасного педагога: теоретико методологічний аспект. *Інклюзія суспільство.* 2025. № 1. С. 22–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2025-1-3>.

7. Грицак Н. Від педагогічного коучингу до формування професійно-мовленнєвої компетентності здобувачів освіти. *Освіта. Інноватика. Практика.* 2023. Т. 11. № 9. С. 21–26. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i9-003>.

8. Khotimah K., Purwanta E. Enhancing teachers' pedagogical competence in inclusive education through continuous coaching. *Journal of Innovation and*

Research in Primary Education. 2025. Vol. 4, № 3. P. 1367–1379. DOI: <https://doi.org/10.56916/jirpe.v4i3.1555>.

9. Скрипник Т., Бірюкова К. Неперервний експертний коучинг для підвищення компетентності учасників інклюзивного процесу в закладах освіти *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2020. № 1. С. 23 – 29. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.1.3>.

10. Денисова А., Харахірло В. Школа педагогічного коучингу як інноваційна модель професійного розвитку вчителів у системі безперервної професійної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Т. 1, № 37. С. 281 –287. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-1-43>.

11. Дущенко О. Огляд реалізації інклюзивної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Т. 1, № 78, С. 59–66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/78.1.10>.

12. Микитюк І. Соціальні аспекти впровадження інклюзивної освіти в сучасному українському суспільстві: дис... докт. філософії. Львів, 2024. 310 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/12/diss_Mykytiuk.pdf (дата звернення: 02.12.2025).

13. Кузава І. Формування інклюзивної компетентності майбутніх фахівців спеціальної освіти. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Філософія. Педагогіка*. 2024. Т. 1. № 1. С. 160–166. DOI: <https://doi.org/10.54891/2786-7013-2024-1-18>.

14. Voshkolup H., Zhylin M., Hlavinska E., Karpova D., Potapchuk Y. Emotional intelligence as a means of overcoming the consequences of psychological trauma-an educational study. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2025. Vol. 17, № SE5. P. 84–96. DOI: <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.nse5.84-96>.

15. Призванська Р. Психологічні засади музикотерапевтичної роботи з дітьми із розладами аутистичного спектру: дис... канд. псих. наук. Київ. 2021.

235 с.

URL:

https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/%D0%94_26.053.23/Pryzvansk_a.pdf (дата звернення: 02.12.2025).

16. Коваленко С. Професійна підготовка вчителів інклюзивної освіти Нової української школи. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму (м. Київ – м. Харків, 26–29 березня 2024 р.). Київ – Харків, 2024. С. 198–202. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741995/1/ZbForumSOIS-2024-198-202.pdf> (дата звернення: 02.12.2025).

17. Призванська Р. Нейрофізіологічні чинники впливу засобів музичної виразності на дітей з аутизмом. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2018. № 35. С. 136–141. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/28163> (дата звернення: 02.12.2025).

18. Lane D., Semon S., Catania N., Abu-Alghayth K. M. Flexible facilitation: coaching and modelling to support inclusive education. *The Qualitative Report*. 2022. Vol. 28, № 1. P. 75–91. DOI: <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2023.5601>.